

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Samen tegen armoede begint bij de 1^e 1000 dagen

5^e Landelijke conferentie
Kansrijke Start

Kansrijke
Start

Samen gezond, fit en veerkrachtig

Op 19 juni vond de 5e landelijke conferentie Kansrijke Start plaats. Tijdens deze bijeenkomst stond de relatie tussen Kansrijke Start en armoede centraal.

Professionals uit de lokale coalities, die werken in de geboortezorg, jeugdgezondheidszorg of in het sociaal domein, ervaringsdeskundigen én projectleiders en beleidsmakers van gemeenten die allen werken aan Kansrijke Start werden geïnspireerd en geïnformeerd over het tegengaan van armoede in de 1e 1000 dagen.

We kijken terug op een inspirerende bijeenkomst.

Samenwerken - Samen tegen armoede begint bij de 1e 1000 dagen

Het belang van samenwerken aan het voorkomen van armoede en Kansrijke Start in de 1^e 1000 dagen was het thema van de 5^e landelijke conferentie over Kansrijke start. Tijdens de 1^e 1000 dagen heeft armoede grote impact op de toekomstige gezondheid en de kansen van het kind. De lokale coalities Kansrijke Start bieden een optimale kans om armoede eerder te signaleren en door te verwijzen naar hulp bij armoede. In de Brabanthallen in Den Bosch kwamen ruim 400 professionals en beleidsmedewerkers uit zowel het medische als het sociale domein bij elkaar om inspiratie en kennis op te doen over hoe zij samen er beter voor kunnen zorgen dat alle kinderen zoveel mogelijk de kans krijgen op een Kansrijke Start, zonder armoede.

Als kiezen geen keuze meer is - Hoe voelt het als armoede stress veroorzaakt?

Bij aankomst kregen deelnemers 2 muntjes. Met deze muntjes konden zij kiezen voor een kop koffie of thee of een toiletbezoek of de garderobe. Veel deelnemers waren hierover verbaasd. Bij de opening van de conferentie vertelde dagvoorzitter Elisabeth van den Hoogen dat het dilemma met de muntjes een opwarmer was voor het publiek voor de serious game later die dag om te ervaren wat keuzestress met een mens doet. En hoe moeilijk het dan is om redelijke keuzes te maken.

“Bijzonder hoe na het eerste ongeloof toch een soort irritatie en stress ontstaat en je je afvraagt of je twee keer wilt gaan plassen die dag of kiest voor een cappuccino en later maar kijkt of je het redt met 1 toiletbezoek.”

Een deelnemer

Verminderen van stressfactoren - Gelijke kansen vragen om ongelijk investeren

Na de opening met de muntjes ging de dagvoorzitter in gesprek met Marjolein Moorman, wethouder Amsterdam en lid van de landelijke coalitie Kansrijke Start. Zij blikte terug op de inzichten die de leden van de landelijke coalitie voorafgaand aan het congres met elkaar deelden.

“Voor gelijke kansen op gezondheid en ontwikkeling geven we extra en eerder aandacht aan (aanstaande) ouders in kwetsbare omstandigheden. Om kinderen een gezondere start te geven, is het verminderen van factoren die stress veroorzaken cruciaal. Denk aan armoede en schulden, huisvesting, werkomstandigheden, leefomgeving en sociaal isolement.”

*Marjolein Moorman,
wethouder Amsterdam en lid van de Landelijke coalitie*

Marjolein riep professionals en beleidsmakers – aan de hand van een voorbeeld - op om de regels op te rekken en met elkaar domein overstijgend helder te maken wat de gewenste uitkomst is: uithuisplaatsing van ratten of uithuisplaatsing van kinderen.

Kansen(on)gelijkheid in de 1^e 1000 dagen - Armoede aanpakken werkt generaties lang door

Aansluitend liet Tessa Roseboom, hoogleraar Vroege Ontwikkeling en Gezondheid (UvA, Amsterdam UMC) en lid van de landelijke coalitie Kansrijke Start, vanuit biologisch perspectief zien hoe groot de impact van armoede is op de fysieke groei en ontwikkeling van een kind. Als voorbeeld gaf zij de hersenontwikkeling in de 1^e 1000 dagen en de woordenschat van een kind. En hoe belangrijk het daarom is om aandacht te hebben voor het verminderen van stressfactoren en het stimuleren van een gezonde leefstijl en omgeving van de (aanstaande) ouders. Door samen een klimaat te creëren waarin kinderen kansen krijgen zich te ontwikkelen kunnen we zorgen voor een toekomst waarin het niet meer uitmaakt waar je wieg stond voor je kansen in het leven.

Bastian Ravesteijn, assistant professor Applied Economics aan de Erasmus Universiteit, onderbouwde dit verhaal met resultaten van onderzoek naar kansen(on)gelijkheid. Bastian: "Uit onderzoek blijkt dat het verschil in kansen eigenlijk al heel vroeg ontstaat. Kinderen uit armere gezinnen blijken vaak ook op latere leeftijd minder inkomen te hebben. Ook blijkt dat baby's met ouders uit lagere inkomensgroepen al na vier maanden een hoger BMI hebben dan baby's uit hogere inkomensgroepen. De [Kansenskaart.nl](https://kansenskaart.nl), een interactieve kaart ontwikkeld op basis van de data uit het onderzoek, geeft inzicht in de mate waarin Nederlanders dezelfde kansen hebben op het gebied van inkomen, onderwijs en gezondheid in relatie tot de plek waar zij opgroeiden."

Hoopvollen en hooplozen - Overbrug de kloven en werk samen vanuit gelijkwaardigheid

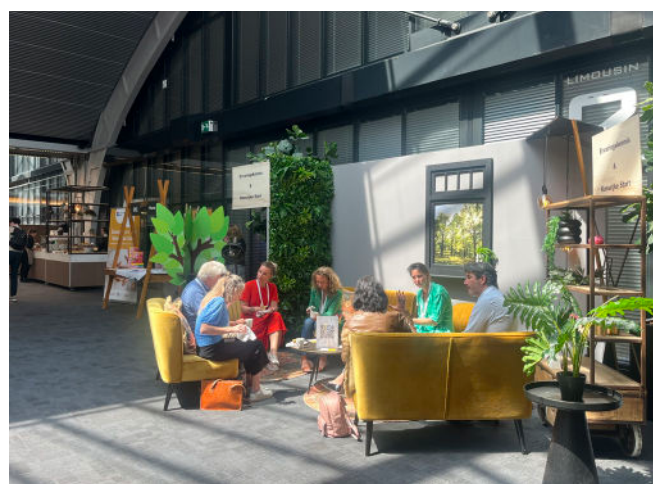
De ochtend werd afgesloten met het inspirerende verhaal van Tim 'S Jongers, ervaringsdeskundige, politicoloog, bestuurskundige en publicist. Tim focust in zijn werk op de kloven die door onze samenleving lopen en de positie van mensen in bevoorrechtte posities, en hoe we deze verschillen kunnen overbruggen. Zoals die tussen 'hoopvollen' en 'hooplozen'. Tim maakte duidelijk waarom goedbedoeld beleid vernederend kan uitpakken voor mensen met bestaansonzekerheid. Daarnaast schetste hij het belang van maatwerk voor de aanpak van armoede bij complexe problematiek, het belang van sensitief werken en samenwerken. Daarbij is ervaringskennis cruciaal, net als elkaar ontmoeten in gelijkwaardigheid en permanent kritisch zijn over wiens logica er wordt gevolgd.

Flight tours en netwerken - Ken de organisaties, professionals en ervaringsdeskundigen rondom armoede en Kansrijke Start

Voorafgaand aan de conferentie en tijdens de lunchpauze konden deelnemers op de informatiemarkt kennismaken en inspiratie opdoen bij de vertegenwoordigers van 20 organisaties die zich inzetten voor een kansrijke start en het tegengaan van armoede. Hiervoor konden zij zich ook aansluiten bij een Flight tour operator, die verschillende standhouders vroeg zich heel kort te presenteren. De deelnemers konden via een koptelefoon meeluisteren. Ook deelden de dames van Perfect Match kaartjes uit met gespreksstarters zoals 'waar lig jij 's nachts wakker van?' en 'als kiezen geen keuze meer is.' Op de informatiemarkt waren ook ervaringsdeskundigen aanwezig die met de deelnemers in gesprek gingen over het belang van ervaringskennis en hoe hierin beleid en uitvoering handen en voeten aan te geven.

Het belang van (Stress) Sensitief (samen) werken - Maak oprechte verbinding met de mensen om wie het gaat.

Iemand herkennen die in armoede leeft is stap één, maar hoe zorg je dat iemand ondanks gevoelens van schaamte en angst toch open is over de situatie? En hoe kom je te weten welke hulp hij of zij nodig heeft? Kun je verbinding maken met die ander? Kan jij open, nieuwsgierig en zonder oordeel zijn als je kijkt en vraagt naar de situatie van de ander en zo een vertrouwensband opbouwen? En met wie werk je op welke manier samen om de juiste hulp te bieden aan het (aanstaande) gezin?

Ervaringsdeskundigen Jessica van Hinthem, Amel Aklouche en Tamara Jones namen ons mee in hoe zij de ondersteuning en zorg hebben ervaren toen zij in armoede leefden en kinderen kregen. En vooral hoe dit beter had gekund. Zij gaven inzicht in wat er nodig is in de samenwerking met (aanstaande) gezinnen en tussen professionals om de juiste hulp te bieden.

“Zet (aanstaande) gezinnen in armoede centraal in samenwerkingsverbanden. Door het inzetten van onze ervaringskennis slaan we een brug naar de mensen ‘aan de andere kant’. Alleen dan kunnen we aansluiten bij behoeften en de leef- en belevingswereld van mensen in complexe situaties. Laten we professionele, wetenschappelijke en ervaringskennis bundelen en daarmee beweging brengen in ons systeem, zodat we voor mensen die het nodig hebben de juiste dingen doen.”

Tamara, Amal en Jessica

Na de indrukwekkende verhalen van Tamara, Amal en Jessica deelden Marjolein Keij (Pharos), Bibbi van Gogswaardt - van 't Riet (jeugdarts JGZ-Utrecht), Hulya Karahisarli (adviseur gezondheid, gemeente Utrecht), Gwendolyn van Strien (verloskundige, Utrecht), Soler Berk (NCJ) en Hannie Kuiken (adviseur Gezond Rondkomen, gemeente Utrecht) hun ervaringen.

“Mensen nemen alleen informatie aan van bronnen die ze echt en diep vertrouwen. We zijn allemaal mens, en de professionaliteit zit ‘m voor mij erin dat je op zo’n moment even afdaalt in jezelf en weet wat er gebeurt. Dat is een vaardigheid op zich. Sensitief werken gaat over het effect van je communicatie, minder over je goede bedoelingen. Het lijkt een paradox maar je professionele vaardigheden zijn dus ook vaardigheden die je de mens maken die de ander ziet.”

Marjolein Keij, adviseur Jeugd Pharos

“De basis voor een goede samenwerking tussen professionals is om elkaar te leren kennen, afspraken te maken en voorop te stellen dat we met elkaar regelen dat het gezin geholpen wordt. Geef een terugkoppeling van de ontwikkelingen. En maak verzoeken en knelpunten in de samenwerking bespreekbaar. Zorg voor veiligheid en vertrouwen om elkaar aan te spreken.”

Gwendolyn van Strien, verloskundige in Utrecht

“Sluit in het gesprek aan bij de context waarin de (aanstaande) ouder(s) zitten. Verdiep je in hun situatie en sluit daarbij aan. Daardoor wordt het makkelijker ernaar te vragen. Vraag bijvoorbeeld naar de impact op hun dagelijks leven als gevolg van corona, het verlies van hun baan of een echtscheiding.”

Bibbi van Gogswaardt - van 't Riet, jeugdarts JGZ Utrecht

“De JGZ heeft een belangrijke rol, want wij ontmoeten bijna alle gezinnen. Goede samenwerking in de wijk – met een duidelijk aanspreekpunt – is dan van belang, zodat je weet naar wie je warm kan doorverwijzen. Ken de mensen die gezinnen in armoede kunnen helpen. En waar er geen aandacht is voor armoede: zet het op de agenda!”

Soler Berk, NCI

“In Utrecht werken we samen met mensen met ervaringskennis en ervaringsdeskundigen. Waardevol! We organiseerden bijvoorbeeld samen met hen, beleidsmakers en professionals een themabijeenkomst over armoede signaleren en bespreekbaar maken. Er ontstaan dan andere perspectieven en aanpassingen in werkwijzen. Zo’n bijeenkomst draagt ook bij aan bewustwording.”

Hulya Karahisarli, adviseur gezondheid, gemeente Utrecht

“Het is belangrijk om signalen uit de praktijk op te halen en te agenderen op gemeentelijk niveau. Als beleidsmedewerker heb ik een agenderende, schakel- en verbindende rol. Bijvoorbeeld om regelingen bekend te maken bij eerstelijns professionals, zoals het huishoudboekje en financiële regelingen bij geldzorgen, laagdrempelige hulp bij geldzaken, de wegwijzer voor Utrechtse gezinnen met weinig geld.”

Hannie Kuiken, adviseur Gezond Rondkomen, gemeente Utrecht

Serious game - Ervaar wat armoede en stress met je doet

De bezoekers van de conferentie speelden een serious game toegespitst op de periode rond de zwangerschap en de geboorte. Door het rollenspel te doen, ondervonden zij aan den lijve hoe het is om met veel stress, veranderende omstandigheden en beperkte middelen de beste keuzes te maken voor jezelf en je aanstaande gezin. Het spel maakte duidelijk wat armoede met je kan doen:

- Gebrek aan middelen, ervaren van schaarste;
- Geen goede beslissingen kunnen nemen en niet goed kunnen plannen door schaarste;
- Ervaren van stress;
- Je buitengesloten voelen, je een nummer voelen, je onmenselijk behandeld voelen;
- Zaken niet begrijpen door de complexiteit, bureaucratie of ingewikkelde taal;
- Veel moeten regelen en niet weten bij wie en waar je moet zijn.
- Ervaren wat wel helpt, als iemand tijd voor je heeft, een sensitief luisterend oor biedt en aansluit bij je behoeftes.

Na het spel wisselden deelnemers hun ervaringen uit. Het werd duidelijk dat ons 'systeem' vaak niet aansluit op de behoeften en leefwereld van mensen die in armoede leven. En dat sensitief (samen) werken nodig is.

In gesprek met minister Schouten en staatssecretaris Van Ooijen - Werk vanuit vertrouwen, zorg dat ouders zich geholpen voelen en durf buiten de lijnen te kleuren

De conferentie sloot af met een gesprek met Maarten van Ooijen (staatssecretaris VWS), Carola Schouten (minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen), Paul Hendriks (ervaringsdeskundige en lid van de landelijke Spiegelgroep Kansrijke Start), Gwendolyn van Strien (verloskundige in Utrecht) en Hannie Kuiken (adviseur Gezond rondkomen, gemeente Utrecht). De dagvoorzitter vroeg hen – uitgaand van de verhalen van de ervaringsdeskundigen en de ervaringen van de deelnemers met de serious game - hoe wij met elkaar ervoor kunnen zorgen dat kinderen de best mogelijke start krijgen en daarmee een optimale kans op een goede toekomst.

Maarten van Ooijen: “De samenwerking binnen de ruim 300 lokale coalities Kansrijke Start die er op dit moment zijn heeft in veel gemeenten al positieve impact op het werk van professionals en de ondersteuning aan (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie. Maar er is ook nog veel te doen.” De staatssecretaris gaf aan dat minder verantwoordingsplicht vanuit overheid en zorgverzekeringen een oplossingsrichting kan zijn voor het bieden van zorg op maat.

Carola Schouten vulde aan: “Als mensen de eindjes niet aan elkaar weten te knopen, dan bemoeilijkt dat ze in het volwaardig meedoen aan onze maatschappij. Dat gaat ons allemaal aan. Armoede en schulden kan echt iedereen overkomen. Nederland zou een samenleving moeten zijn waarin niemand aan de kant staat. Waarin we naar elkaar omzien en oog hebben voor de problemen van de ander.” Zij spoorde aan om concreet te maken waar het in het huidige systeem aan schort en riep op om soms ook buiten de lijntjes te kleuren om (aanstaande) ouders te helpen.

“In Utrecht hebben we een sterk geboortenetwerk. Ik ben trots op hoe we samenwerken om de negatieve gevolgen van armoede op de gezondheid te beperken. We bieden gratis babypakketten aan om stress te reduceren en zijn aan het kijken hoe we een noodpot beter kunnen inzetten. Ik geloof in een preventieve aanpak en gelijke kansen voor een kansrijke start. Dus laten we kraamzorg opnemen in de basisverzekering, want dat zal al zoveel effect hebben!”

Hannie

“Een Kansrijke Start voor ieder kind betekent dat we niet alleen met elkaar afspreken dat er een gezonde generatie is in 2040, maar dat we er ook met elkaar alles aan doen om dat te realiseren.” Hij benadrukte het belang om de komende decennia, kabinetsbreed, bij iedere maatregel en bij alle beleid de vraag te stellen: “In hoeverre draagt dit bij aan een Kansrijke Start?”

Paul

“Ik zie ongelijke toegang en ongelijkheid voor mensen in armoede. Soms krijgen (aanstaande) ouders daardoor suboptimale zorg en onverwachte kosten. Dit kan ervoor zorgen dat de ongelijkheid alleen maar groter wordt: Dit vraagt om meer en een beter handelingsperspectief. Ook maak ik mij met de huidige capaciteitsproblematiek zorgen over de uitvoering van Kansrijke Start.”

Gwendolyn

Overzicht met praktische handvatten en tips

Wil je weten wat jij kan doen tegen armoede in de 1^e 1000 dagen? Bekijk de [factsheet met praktische handvatten en tips](#).

Dit is een uitgave van
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres
Parnassusplein 5 | 2511 vx Den Haag

Postadres
Postbus 20350 | 2500 ej Den Haag
Telefoon 070 340 79 11
www.rijksoverheid.nl

juni 2023